

Montserrat Abelló

Visat núm. 18
(octubre 2014)

Les il·limitades formes de l'amor que vertebraren el corpus poètic abellonià des de la publicació de *Vida diària* (1963), passant per *El blat del temps* (1986), *Foc a les mans* (1990), *L'arrel de l'aigua* (1995) o *Són màscares que m'emprovo...* (1995) i fins a *Dins l'esfera del temps* (1998), *Memòria de tu i de mi* (2006) i *El fred íntim del silenci* (2009), es recuperen i es reescriuen a *Fifty Love Poems* (2014).

En unes pàgines de gestació aferrada a un doble jo, fidelitat i llibertat són conceptes que circulen impunement. Les veus desinhibides de la poeta i la traductora viatgen, es troben i s'acaren conscientment en aquesta antologia, que, no només acosta cultures sinó que també apropa freqüència a freqüència, la doble i indissociable activitat intel·lectual que l'autora va dur a terme al llarg de tota una vida.

Cinquanta anys viatjant al servei de l'escriptura són una colla d'anys. Bona part d'un trajecte de vida. El llibre *Fifty Love Poems* és, al meu entendre —així intentaré esbossar-ho—, la culminació d'una passió per les paraules. Són cinquanta els poemes (ni un més ni un menys) que Montserrat Abelló va voler recollir en el que és el seu únic volum íntegre traduït a la llengua anglesa. Precisament, aquesta col·lecció de poemes pot considerar-se una reflexió sobre les relacions que hi ha entre l'escriptura, la creació i la traducció: és relectura, reescriptura, transferència, viatge.

Permeteu-me que retorni al títol, la referència numèrica del qual no pot passar-nos desapercibuda. El nombre de poemes reunits no crec pas que sigui un component casual o aleatori del llibre. Abelló, d'instint sagaç, ull curós i tarannà metòdic, escorcollava fins l'últim detall del conjunt de l'obra. Els títols dels seus reculls i també els de les obres traduïdes, així com cada mot escrit, són escollits amb agudesa i rigor. Vet aquí que cadascun dels anys viscuts amb la ploma a la mà es retroben en aquestes pàgines de cinquanta composicions, que recuperen la memòria i acullen l'experiència variada, intensa i paradoxal de l'amor.

Efectivament, aquí la veu de Montserrat Abelló rescata una colla de versos escrits d'un temps ençà, publicats entre els anys 1963 i 2009, la majoria acollits a *Al cor de les paraules. Obra poètica 1963-2002* (2002). Alhora, però, els revitalitza. Els dona una nova vida en una altra llengua. Per això es tracta d'un llibre singular i rellevant. Poesia que ella mateixa trasllada a l'anglès; una llengua que, com la vida, també havia fet seva. No obstant, traduir vol dir tenir el poder i la legitimitat per fer-ho. I l'autora tarragonina era plenament conscient del seu poder. No hi ha dubte que, en aquest cas l'autotraductora, té el privilegi de permetre's la llibertat de furgar i (re)elaborar la pròpia escriptura.

D'entrada, recordem que li devem les traduccions al català d'autores de la talla de Sylvia Plath, Anne Sexton, Margaret Atwood o Adrienne Rich, per citar-ne algunes. Amb l'antologia *Cares a la*

finestra. Vint dones poetes de parla anglesa del segle XX (1993), no solament aireja la literatura catalana i la dota de noves i subversives veus femenines foranes. També instaureja un diàleg amb *l'altra*, amb *les altres*, més ben dit. Les tradueix per obrir el seu espai a *l'altra*, per deixar-se impregnar de les històries de *les altres*; en definitiva, per reinscriure els espais de tantes forasteres en el propi territori. Ara bé, en aquest recull de poemes d'amor, el transvasament a una altra llengua el perpetua la mateixa autora.

Així doncs, l'autotraducció esdevé un exercici d'introspecció complex i íntim però també extraordinari, que, en el cas de Montserrat Abelló, culmina les expectatives i reptes de creació de la poeta-traductora o de la traductora-poeta. En el marc dels estudis de traducció, el fenomen de les recents autotraduccions d'Abelló, ens ofereix nous territoris identitaris per explorar. Amb aquests versos autotraduïts a l'anglès, assistim tant a un acte de reescriptura com d'encarnació del propi significat i de la identitat. És a dir, a una reformulació i a un reajustament i acomodament de l'original i del propi jo. Traduint-se a si mateixa, la poeta pot llegir-se amb perspectiva i, en conseqüència, pot regenerar la seva escriptura.

Si la terra de la poesia és aquell territori cec, absolut, detingut en l'imaginari i en l'irracional, on les paraules no tenen més passió que l'inexpressable, aleshores em pregunto: què busca la poeta-traductora —què busca Montserrat Abelló— quan decideix autotraduir-se? La poesia ha estat definida com allò que *es perd* en la traducció. Heus ací com la reformulació d'aquesta sentència ens proporciona, potser només parcialment, el desllorigador per treure'n l'entrellat. Avui sabem que per Abelló la poesia també és, en bona mesura, allò que *es troba* en l'autotraducció. Si acceptem que la traducció és la cara més conscient de l'escriptura, i que és el text o el poema qui escriu el poeta o la poeta, admitem, en canvi, que és el traductor o traductora qui escriu i controla la traducció. A *Fifty Love Poems*, Abelló emprèn un nou viatge d'autoanàlisi creativa. Un viatge textual d'(auto)descobriments.

Aquesta edició bilingüe confronta la poeta i la traductora. Original i traducció en pàgines acarades. Dos espais d'un mateix espai; el de la creació, al capdavant. Els versos en català i les autotraduccions en anglès dialoguen i estableixen jocs de miralls. Llegint-los en les dues llengües, primer en una, després en l'altra, la sensació és la mateixa i diferent alhora. Cada poema és una variant de l'altre amb el qual es complementa. Es fusionen dues veus en una cruïlla d'intercanvis, de resistències i negociacions. Perquè, no podem perdre de vista que la traducció és espai de possibilitat i d'acollida, però també de contradicció. Ecos, repeticions, duplicacions, desdoblaments... que transcendeixen l'original i trenquen els marges i els límits dels contextos i, de retruc, desafien l'estatus del text, del context, del lector i de l'autora. Montserrat Abelló estableix un magnífic diàleg intertextual, interlingüístic i intercultural amb si mateixa. Com deia, els límits es dilueixen sobre el paper i només afluïren les paraules —originals i traduïdes—, que són el fil conductor de l'amor.

Al cap i a la fi, la veu o les veus de Montserrat Abelló transiten per aquests versos de la mà de les paraules. Es a través d'elles que va escriure i traduir la seva existència. Mario Benedetti afirma que és a través dels sentiments, però gràcies i mitjançant els mots, que prenem consciència de nosaltres mateixos: «Los sentimientos nos otorgan nombre, y con ese nombre somos lo que somos» —diu l'escriptor uruguaià. Poeta i traductora es despullen de tot allò innecessari, s'enreden de paraules aparentment senzilles, i d'imatges que descriuen la complexitat del desig i la paradoxa de no poder parlar sense que l'altre hi sigui. Les paraules i les paraules traduïdes per l'autora catalana tenen plecs on s'oculten les històries: dringuen, arrosseguen sediments, vénen carregades de tendresa, de musicalitat, de temors, desprenen olors i sabors dels espais interiors que han habitat i dels llocs per on han transitat. Abelló viu en les paraules. Les estimà tant perquè són les paraules que li permeten estimar la vida. I, sobretot, perquè les paraules, com sovint ens recordà, tenen cor i bateguen com la vida.